

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 28. saziva, na Šestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2024. godini, povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2023. godinu, dana 31. jula 2024. godine, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2023. godinu.

2. Skupština ocjenjuje da je Godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2023. godinu veoma kvalitetan, temeljan, sadržajan, sa dosta statističkih podataka i prikazuje najznačajnije aktivnosti, zapažanja, ocjene i zaključke Zaštitnika u oblastima: uprava i pravosuđe, zaštita od torture, prava djece, mladih i socijalna zaštita i zaštita od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.

3. Skupštinu Crne Gore ohrabruje zaključak Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da u 2023. godini nije zapažen trend posebno izraženih kršenja ljudskih prava i sloboda u nekoj oblasti. Skupština je saglasna sa zaključkom Zaštitnika da se bez obzira na ekonomske, političke i druge procese i reforme mora obezbijediti kontinuitet efikasne primjene zakona i drugih propisa, institucionalna stabilnost, profesionalno i efikasno postupanje javne administracije, odnosno da se moraju obezbijediti preduslovi za ostvarivanje i razvoj sistema ljudskih prava u Crnoj Gori kako bi se izbjegla pravna nesigurnost i nepovjerenje građana u institucije sistema. Zaključuje se da je protekla godina pokazala da postoji principijelna podrška ljudskim pravima i praksi, odnosno njihovoj implementaciji i odlučivanju, ali se u stvarnosti dešavaju problemi.

4. Skupština pohvaljuje instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore jer su u 2023. godini kada su imali 1.107 predmeta u radu uspjeli da riješe 86,54 % predmeta, dok je u oblasti javne uprave i pravosuđa i prava djece, mladih i socijalne zaštite riješeno više od 90 % predmeta, što ukazuje na kontinuirano visok stepen okončanih predmeta.

Podaci o broju predmeta u radu institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja je nastavila da posvećeno i odgovorno obavlja poslove iz svoje nadležnosti, ukazuju da je očigledan nastavak trenda korišćenja procedura pred ovom institucijom, najviše iz razloga što su one fleksibilne, jednostavne i besplatne. Takođe, isto potvrđuje da se institucija Zaštitnika i dalje percipira kao jedna od institucija kojima građani Crne Gore najviše vjeruju, što je konstatovano i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2023. godinu.

5. Imajući u vidu da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u 2023. godini u 190 predmeta dao mišljenja sa 455 preporuka nadležnim organima i drugim subjektima za otklanjanje utvrđenih povreda prava, od čega su ispunjene 173 preporuke, djelimično je ispunjena 21 preporuka, u kontinuitetu se sprovodi 119 preporuka, nije istekao rok za postupanje po 35 preporuka i nije ispunjeno 107 preporuka, Skupština poziva nadležne organe da blagovremeno pristupe realizaciji datih preporuka.

Skupštinu zabrinjava podatak da pojedini subjekti nijesu dostavljali traženo izjašnjenje ili su kasnili u dostavljanju izjašnjenja, pa je Zaštitnik bio prinuđen da u 372 predmeta uputi 461 urgenciju. Skupština je upoznata da institucija Zaštitnika nikada do sada nije koristila mehanizam pokretanja zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka

protiv onog ko nije odgovorio na zahtjev za izjašnjenje, ali su izgledi da će u predstojećem periodu i to morati raditi.

6. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore date u oblasti uprave i pravosuđa, zaštite od torture, prava djeteta, mladih i socijalne zaštite i zaštite od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.

Skupština ocjenjuje važnim osnaživanje mehanizama za praćenje ispunjenosti preporuka Zaštitnika.

7. Skupština je saglasna sa ocjenom Zaštitnika da se u oblasti uprave ponavljaju razlozi nezadovoljstva građana, odnosno problemi sa kojima se susrijeću, među kojima su: dužina trajanja upravnih postupaka, nedostatak efikasnosti i djelotvornosti u postupanju organa državne uprave, višestruko ukidanje odluka i njihovo vraćanje na ponovni postupak i odlučivanje, donošenje istovjetnih odluka u ponovljenom postupku, a suprotno ukidnim razlozima, koji su već bili predmet razmatranja neposredno viših organa, pa čak i sudova.

Skupština ocjenjuje da još uvijek u dovoljnoj mjeri nije ostvarena suštinska promjena načina rada državne uprave i njenog odnosa prema građanima, jer organi javne uprave treba dosljedno da sprovode sve mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti u cilju blagovremenog i efikasnog rada. Takođe, neophodno je nastaviti aktivnosti na uspostavljanju efikasnog sistema odgovornosti u javnom sektoru zbog neblagovremenog postupanja, nezakonitog rada i kršenja prava građana.

8. Skupština je informisana da su se, kao i prethodnih godina, pritužbe na rad pravosudnih institucija, primarno sudova, u najvećem broju odnosile na povredu prava na suđenje u razumnom roku, uglavnom kod prvostepenih sudova, kao i da je prepoznat problem organizacione prirode u pogledu nedovoljnog broja sudija i neblagovremenog i neefikasnog popunjavanja slobodnih sudijskih mjesta u osnovnim sudovima, te je u tom pogledu ukazano na važnost i ulogu Sudskog savjeta kako se sudski postupci ne bi neopravdano odugovlačili.

Zapaža se i ukazivanje građana na dugo trajanje postupka po ustavnoj žalbi i ističe važnost uloge i prvenstvena odgovornost nacionalnih organa vlasti za obezbjeđenje djelotvornog pravnog lijeka i djelotvorno ostvarenje kada su ta prava povrijeđena.

Takođe, Skupština je upoznata da se u postupcima dugog trajanja upravno-sudskog postupka i dalje zapaža problem odsustva meritornog odlučivanja u skladu sa procesnim mogućnostima utvrđenim zakonom.

Ohrabruje informacija da sudovi prepoznaju djelotvornost ovih pravnih sredstava i da su se u postupcima za odlučivanje po tužbi za pravično zadovoljenje pozivali na relevantne pravne standarde Evropskog suda za ljudska prava, zbog čega je neophodno kontinuirano unapređivati sistem zaštite prava na suđenje u razumnom roku i podsticati korišćenje djelotvornih pravnih sredstava za ubrzanje postupka kako bi građani ostvarivali svoja prava u okvirima nacionalnog pravnog sistema.

Skupština ukazuje na važnost blagovremenog izvršavanja pravosnažnih sudskih presuda od strane organa nacionalnih vlasti, kao i na važnost poštovanja i izvršavanja presuda Ustavnog suda, posebno u pritvorskim predmetima u kojima se odlučuje o opravdanosti i osnovanosti trajanja pritvora.

Iako je primijećena blagovremenost i ažurnost u postupanju tužilaštva po krivičnim prijavama, Skupština je saglasna sa preporukom da se kontinuirano i ažurno postupa u

predmetima po krivičnim prijavama, kao i po zahtjevima stranaka u skladu sa pravima propisanim procesnim pravom i zakonom.

Takođe, Skupština smatra važnom doslednu primjenu prakse i standarda Evropskog suda za ljudska prava u pitanjima zakonitog lišenja slobode, kao i blagovremeno i djelotvorno postupanje u istragama po prijavama koje se odnose na zabranu mučenja iz člana 3 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

9. Iako je teško očekivati da se može uspostaviti sistem apsolutne i potpune eliminacije zloupotreba službenog položaja, uključujući i policijsko zlostavljanje, Skupština naglašava da odgovor na svako zlostavljanje mora biti promptan i efikasan, a samim tim odvratajući za svako buduće kršenje zakona.

Skupština je saglasna da suzbijanje zlostavljanja mora početi „u kući” u kojoj se dogodilo, uključujući identifikaciju počilaca i potrebu da se slučaj efikasno i brzo istraži i procesuiraj, jer bi takav pristup spriječio generalizaciju svake vrste i sačuvao ugled organizacije u kojoj većina službenika požrtvovano i profesionalno obavlja svoj posao, a takođe bi se stvorili preduslovi da se eventualno zlostavljanje prevenira u najvećoj mjeri i slučajevi zlostavljanja svedu na najmanju moguću mjeru na dobrobit svih građanki i građana.

Skupština podržava preporuku Zaštitnika da je neophodno nastaviti sa podsticanjem policijskih službenika da sprečavaju svoje kolege da pribjegavaju zlostavljanju, kao i da takve slučajeve prijavljuju i spriječe negativnu policijsku solidarnost, u kom pravcu su zabilježeni određeni pomaci u prethodnoj godini.

Takođe, Skupština ukazuje na važnost dokumentovanja tjelesnih povreda, odnosno medicinskih dokaza mučenja u skladu sa Istanbulskim protokolom, što zahtijeva promjenu dosadašnjeg pristupa zdravstvenih radnika i medicinskog osoblja koje prisustvuje pregledima ili na drugi način učestvuje u rasvjetljavanju okolnosti i činjenica u svrhu borbe protiv ove pojave, na šta je i Zaštitnik više puta ukazivao.

10. Skupština je upoznata da u 2023. godini nije bilo enormnog kršenja prava djece u Crnoj Gori i da su u određenim oblastima vidljivi pomaci, dok u drugim egzistiraju iste systemske slabosti i problemi koji zahtijevaju hitno i udruženo djelovanje kako bi se unaprijedio položaj djece. Među ključnim problemima prepoznati su: siromaštvo koje i dalje pogađa trećinu djece, nasilje među djecom koje je izraženije, problemi u ostvarivanju prava djece sa smetnjama u razvoju, nedovoljna podrška za mentalno zdravlje djece i problemi u zbrinjavanju djece bez odgovarajućeg roditeljskog staranja. Takođe, i dalje je evidentno nejednako ostvarivanje prava djece.

Zabrinjava ocjena da međusektorska saradnja u praksi ne funkcioniše i da su svi sistemi međusobno razdvojeni, kao i podatak da ne postoji razmjena informacija između različitih sistema, niti unutar jednog sistema kada su u pitanju prava djeteta, zbog čega nadležni organi treba da preduzmu hitne i sinhronizovane mjere na rješavanju uočenih problema.

11. S obzirom da je tokom 2023. godine u oblasti zaštite od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti zabilježen približno isti broj predmeta kao i prethodne godine, što ukazuje na trend očuvanja povjerenja u rad Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i na njegovu sve veću vidljivost, kao i da je najveći broj predmeta bio u oblasti rada i zapošljavanja, Skupština smatra da Zaštitnik treba da nastavi sa promotivnim i

edukativnim djelovanjem prema grupama u riziku od diskriminacije radi njihovog osnaživanja na pokretanje postupaka pravne zaštite.

Govor mržnje je i dalje izražena pojava u onlajn prostoru, pa je Skupština saglasna sa preporukom Zaštitnika da se u tom pogledu mora efikasnije reagovati i preventivnim mjerama i adekvatnim procesuiranjem konkretnih slučajeva.

Takođe, Skupština zaključuje da je na nasilje u porodici i rodno zasnovano nasilje potrebno reagovati izricanjem efikasnijih i djelotvornijih sankcija kako bi se poslala odvraćajuća poruka potencijalnim počiniocima i počiniteljima.

12. Skupština pozdravlja uspostavljanje Nezavisnog monitoring mehanizma za promociju, zaštitu i praćenje primjene Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom koji čine predstavnici deset nevladinih organizacija i predstavnici institucije Zaštitnika koji su tokom 2023. godine realizovali terenske posjete u okviru kojih su se na licu mjesta upoznali sa uslovima za lica sa invaliditetom u obrazovnim, zdravstvenim i ustanovama socijalne i dječje zaštite.

Skupština očekuje da će ovo tijelo, putem alternativnog modela izvještavanja, izvještavati prema Komitetu Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom, kao i da će snažno zagovarati model pristupa invaliditetu koji je zasnovan na ljudskim pravima.

13. Skupština izražava očekivanje da će tokom ove godine doći do izmjena zakonodavnog okvira što, shodno preporukama međunarodnih partnera, treba da doprinese jačanju nezavisnosti institucije Zaštitnika, u skladu sa Pariškim principima, kako bi se unaprijedio njen status i obezbijedilo da institucija Zaštitnika dobije status "A" od strane Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava.

14. Skupština pohvaljuje ostvarenu saradnju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa civilnim društvom, za koje Zaštitnik vjeruje da predstavlja validan izvor informacija. Takođe, Skupština ocjenjuje značajnom saradnju Zaštitnika sa medijima, što je važno ne samo sa stanovišta vidljivosti Institucije, nego i promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Skupštinu raduje informacija o izvanrednoj saradnji Zaštitnika sa međunarodnim organizacijama, što u kontinuitetu doprinosi poboljšanju kvaliteta rada i jačanju administrativnih kapaciteta u instituciji Zaštitnika.

15. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

16. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu evropskih poslova, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori.

Broj: 00-72/24-8/4

EPA 184 XXVIII

Podgorica, 31. jul 2024. godine

SKUPŠTINA CRNE GORE 28. SAZIVA

PREDSJEDNIK
Andrija Mandić

